

AI in het onderwijs: de school die wacht, kiest ook

Willy Brion, hoofdredacteur *Impuls*

Artificiële intelligentie is in het onderwijs in korte tijd van experiment naar dagelijkse realiteit geëvolueerd. Leerlingen gebruiken het vanzelfsprekend voor taken, uitleg en studiewerk, vaak sneller dan scholen er een beleid over kunnen ontwikkelen. Ook leerkrachten ontdekken mogelijkheden, maar tegelijk groeit de onzekerheid: wat betekent dit voor kennisoverdracht, voor evaluatie en voor de rol van de leraar zelf? Anders dan eerdere vernieuwingen in het onderwijsveld gaat het hier niet om een herverpakking van bestaande praktijken, maar om een technologie die de manier waarop leren en onderwijs georganiseerd worden fundamenteel kan verschuiven. Precies daarom is het moeilijk om vandaag al een stabiel kader te formuleren — en misschien is dat ook niet de eerste opdracht.

Hier hebben we niet te maken met een oude onderwijsidee in een nieuw jasje, maar met een technologie die zichzelf bijna maandelijks opnieuw uitvindt. De ene chatbot is nauwelijks ingeburgerd of een volgende dient zich al aan: sneller, slimmer en gebruiksvriendelijker. Niemand kan vandaag met zekerheid voorspellen hoe AI het onderwijs over vijf of tien jaar zal beïnvloeden. En precies daarin schuilt de grootste uitdaging voor schoolleiders.

Recente cijfers bevestigen hoe snel de werkelijkheid verandert. Ongeveer de helft van de Vlaamse secundaire scholieren gebruikt AI meerdere keren per week voor schoolwerk. Voor velen is het een dagelijkse gewoonte geworden. Ze laten teksten samenvatten, zoeken uitleg, maken oefeningen of genereren ideeën. Maar opvallend veel leerlingen controleren de antwoorden nauwelijks. Dat is geen technisch probleem. Dat is een pedagogische opdracht. Daarom moeten scholen vandaag vooral

één ding doen: niet doen alsof ze alle antwoorden al hebben.

Er is nood aan afspraken, maar evenzeer aan bescheidenheid. We bevinden ons in een fase van zoeken, experimenteren en bijsturen. Een coherente AI-visie zal niet aan een vergadertafel ontstaan, maar uit tientallen ervaringen in klaslokalen. Trial-and-error is geen zwaktebod; het is wellicht de enige verstandige aanpak. Gelukkig staan scholen daarin niet alleen. Het Kenniscentrum Digisprong, pedagogische begeleidingsdiensten, universiteiten en hogescholen verzamelen vandaag inzichten die scholen kunnen helpen om stap voor stap een eigen koers uit te zetten. Zie ook onze Uitsmijter-rubriek.

De eerste horde is overigens al groot genoeg. Hoe leren we leerlingen kritisch omgaan met AI? Hoe zorgen we ervoor dat zij een chatbot niet beschouwen als een onfeilbare autoriteit? Hoe leren we hen bronnen controleren, argumenten afwegen, vooroordelen herkennen en ethische vragen stellen? AI-geletterdheid is veel meer dan leren prompten. Ze vraagt een nieuwe didactiek waarin kritisch denken, reflectie en verantwoordelijk handelen centraal staan.

Maar achter die eerste uitdaging dienen zich al nieuwe vragen aan. En misschien zijn die nog fundamenteeler. Wat gebeurt er als AI de overdracht van kennis steeds efficiënter overneemt? Is het dan nog vanzelfsprekend dat een leraar dezelfde uitleg tientallen keren per jaar geeft? Of ontstaat een model waarbij een krachtige AI-omgeving de basisinstructie voor grote groepen leerlingen verzorgt, terwijl leraren zich vooral toeleggen op verdieping, remediëring en persoonlijke begeleiding?

Wordt de leraar dan minder kennisoverdrager en meer coach, monitor en pedagoog? Hebben we in dat scenario evenveel leraren nodig? Hoe leiden we hen op? Hoe organiseren we hun permanente professionalisering?

En wat met evaluatie? Maken we straks nog een onderscheid tussen opdrachten mét AI en opdrachten zonder AI? Kan een leerling altijd aantonen wat hij zelf beheerst? Welke plaats krijgen centrale toetsen wanneer intelligente systemen in enkele seconden kwalitatieve en gevarieerde evaluaties kunnen genereren?

Ook de organisatie van de school zelf kan onder druk komen te staan. Als iedere leerling beschikt over een persoonlijke AI-assistent die permanent beschikbaar is, blijven vaste klasgroepen, jaarsystemen en klassieke lesuren dan de meest logische organisatievorm? Of evolueren we naar flexibelere leertrajecten waarin leerlingen verschillende snelheden volgen? Misschien blijken sommige vanzelfsprekendheden van vandaag binnen tien jaar helemaal niet meer vanzelfsprekend.

Dat betekent niet dat scholen morgen alles moeten omgooien. Integendeel. De snelheid waarmee AI evolueert, mag ons niet verleiden tot een opeenvolging van haastige beleidsbeslissingen. Soms lijkt het alsof we in een metrostelsel zijn terechtgekomen: de ene innovatie is nog maar net vertrokken of de volgende rijdt het perron al binnen. Wie op elk metrostel springt, riskeert uiteindelijk zijn bestemming uit het oog te verliezen.

Onderwijskwaliteit vraagt tijd. Niet omdat onderwijs conservatief zou moeten zijn, maar omdat duurzame verandering alleen ontstaat wanneer leraren, leerlingen en ouders de nieuwe praktijk mee kunnen dragen. Een AI-beleid kan daarom alleen slagen wanneer het voldoende acceptatie krijgt binnen het schoolteam en stap voor stap wordt opgebouwd. Experimenteren is noodzakelijk, maar overhaasting is contraproductief.

Misschien ligt daarin vandaag wel de belangrijkste opdracht voor directeurs. Niet doen alsof de eindbestemming al bekend is, maar wel het gesprek organiseren. Niet wachten op een perfect draaiboek, maar samen bepalen welke eerste stappen de school wil zetten. Niet de illusie wekken dat alle

antwoorden al bestaan, maar een cultuur creëren waarin vragen stellen even belangrijk wordt als antwoorden formuleren. Want uiteindelijk gaat dit niet over technologie. Het gaat over de vraag welk onderwijs wij wenselijk vinden in een samenleving waarin artificiële intelligentie een vanzelfsprekende partner wordt.

De scholen die daarin slagen, zullen zich niet onderscheiden omdat zij de nieuwste chatbot gebruiken. Zij zullen zich onderscheiden omdat zij een geloofwaardig verhaal hebben. Een verhaal waarin leerlingen leren denken voordat ze antwoorden overnemen. Waarin leraren technologie gebruiken zonder hun professionele oordeel uit handen te geven. Waarin ouders merken dat innovatie geen doel op zich is, maar een middel om kwaliteitsvol onderwijs te blijven bieden.

Misschien is dat vandaag de enige visie die we met zekerheid kunnen verdedigen: niet dat we al weten hoe de school van 2035 eruitziet, maar dat we de moed hebben om die toekomst stap voor stap, kritisch en doordacht mee vorm te geven.

Even kijken hoe scholen, directies, onderzoekers met al de verzuchtingen, bedenkingen, feiten en meningen over AI in de actuele praktijk omgaan.

In 'Nieuws uit de onderzoekswereld' gaat Ingeborg Placklé in gesprek met professor Jo Tondeur (VUB), medebedenker van het SQD-model. Hij vindt dat we – niettegenstaande een informatiesunami omtrent AI – zeker niet voldoende hebben aan één inspirerende infosessie. Het zal iets meer moeten zijn als het gaat over het opleiden van leraren voor nieuwe technologie. Vandaar dat ze hun tien jaar oude SQD-model aanpasten naar SQD2 omdat AI toen niet kon bijdragen aan de professionalisering van leraren.

Hoe een school richting geeft aan artificiële intelligentie, lezen we in 'Scholen in verandering', waar Ann Scheys, coördinerend directeur van de Scholengroep Adite, duidt waarom ze bij hen nood hebben aan een kompas voor AI. Leraren moeten geholpen worden om AI te integreren op een manier die het leerproces versterkt in plaats van verstoort. Ze willen eindeloze discussies vermijden door duidelijk afspraken, zodat de energie niet verloren gaat aan controle in plaats van aan leren.

Adri De Brabandere was op het Impuls-symposium 'Vrijheid van onderwijs. Een evenwicht in kantelmodus' de keynotespreker. De tekst in de rubriek 'Keynotespreker aan het woord' is gebaseerd op de presentatie die hij op 22 april 2026 in het Consciencegebouw in Brussel bracht. In het vorige *Impuls*-nummer publiceerden we al de symposium-bijdragen van Ann Stael en Yves Demaertelaere.

We gingen ook te rade bij professionals (onderwijspraktijk en onderzoek) in Vlaanderen en Nederland, onder meer bij itec (imec/KU Leuven), iXperium (Centre Expertise leren met ICT), NOLAI (Nationaal Onderwijslab AI) omtrent implementatie van digitale technologie in onderwijs en lerarenprofessionalisering. Ze zien de AI-geletterdheid als een schoolbrede opdracht waarin het gaat over leren over AI, leren met AI en met AI leren over leren. Hoe kunnen scholen vanuit hun eigen waarden en onderwijsdoelen richting geven aan een verantwoord AI-gebruik?

In 'Impulsen' vindt Geert Breine in de website 'AI voor docenten' een betrouwbare partner voor wie mee wil blijven met de ontwikkelingen omtrent AI.

Hij vertelt waarom. Ook vindt hij de podcast voor schoolleiders 'Het AI-tussenuurtje' een waardevolle bron van inspiratie voor wie voorbij de hype wil kijken en AI op een doordachte manier in de schoolwerking wil integreren. Kathy Vincent recenseert 'Jouw grenzen, jouw kracht. Relationele en seksuele vorming op school' van Liseloth Eevers.

De 'Beleidswatcher' heeft – net als veel schoolleiders – bedenkingen bij de snelheid waarmee allerlei maatregelen moeten worden uitgevoerd. Snelheid en onderwijsinnovatie gaan volgens hem moeilijk samen. De snelle opvolging van decreten, beschikkingen, initiatieven en maatregelen wordt telkens gelegitimeerd vanuit de mantra 'de kwaliteit verhogen'. Laten we voldoende tijd nemen en niet in overdrive gaan.

In 'Uitsmijter' doen we verslag over het professionaliseringsaanbod omtrent AI-beleid voor schoolleiders en scholen in een organisatie van HOWEST en vanuit Katholiek Onderwijs Vlaanderen.

Veel inspiratie voor een kwaliteitsvol schooljaar!